

MEDLEMSRAPPORTERING FOR Bergen kommune

For 2021

OFFENTLIG SEKTOR

”Å stille etiske- og sosiale krav i offentlige anskaffelser er nødvendig for å fremme anstendige arbeids- og miljøforhold. Det vil også styrke prinsippet om likebehandling, som er en forutsetning for velfungerende og effektive markeder.”

Til lesere av rapporten

Offentlig sektor er landets største kunde og forbruker. Med dette følger storinnkjøpsmakt og et stort ansvar. Gjennom forvaltningen av fellesskapets ressurser bør offentlige virksomheter gå foran og etterspørre varer og tjenester som er tilvirket etter høye etiske og sosiale standarder for arbeids- og miljøforhold i både egen virksomhet og i leverandørkjeden.

Den nye åpenhetsloven (Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold) vil gi offentlig sektor et enklere arbeid med å ettergå at leverandører etterlever de forpliktelser som følger av anskaffelseslovens § 5. Bedrifts-/virksomhetsmedlemmer i Etisk handel Norge rapporterer på arbeidet med aktsomhetsvurderinger og oppfyller åpenhetslovens krav om redegjørelse for aktsomhetsvurderinger og langt på vei informasjonsplikten, ifølge Oslo Economics Konsekvensutredning av lovforslaget. Et viktig verktøy for oppdragsgivere i leverandøroppfølgingen er det nasjonale kontraktsvilkåret for etisk handel utarbeidet av Etisk handel Norge og Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ). Kontraktsvilkåret stiller krav til leverandørers aktsomhetsvurderinger i tråd med åpenhetsloven og OECDs retningslinjer.

Medlemmer i Etisk handel Norge har forpliktet seg til å bruke sin innflytelse til å øke oppslutningen om etisk handel. For medlemmer i offentlig sektor betyr det at innkjøpsmakten skal brukes på en måte som fremmer ansvarlig og bærekraftig handel og konkurranse på like vilkår mellom leverandører, der samfunnsansvar er en viktig komponent på linje med pris, miljø, kvalitet og leveringssikkerhet. En viktig målsetting er derfor at etisk handel skal bidra til at useriøse leverandører ikke tildeles offentlige kontrakter. En annen, og like viktig målsetting, er at offentlig sektor anskaffer varer og tjenester på en måte som bidrar til at de som lager produktene og tjenestene får grunnleggende menneskerettigheter oppfylt og at produksjonen ikke skader miljø eller klima.

Medlemmer i Etisk handel Norge er forpliktet til årlig å rapportere om fremdriften i arbeidet med etisk handel. Rapporten er offentlig tilgjengelig. Medlemmenes innmeldingstidspunkt vil påvirke hvor langt de har kommet i arbeidet.

Heidi Furustøl
Daglig leder Etisk handel Norge

Forord fra: **Innkjøpsjef Birgitte Gullestad**

Bergen kommune etablerte i 2019 et rammeverk for arbeidet med menneske- og arbeidstakerrettigheter gjennom byrådssaken "Respekt for grunnleggende menneskerettigheter i kommunens anskaffelser". Rutinen som er forankret i anskaffelseslovens § 5 forplikter kommunen til å stille krav og ikke minst å følge opp kravene. Medlemskapet i Etisk Handel Norge ga oss nødvendig drahjelp både ved etablering av rutinen og ved tilrettelegging av det praktisk arbeidet.

Vi er nå over i en ny fase der det å stille krav om ivaretagelse av ILOs kjernekonvensjoner er grunnleggende for kommunens anskaffelser. Bergen kommunen er en stor innkjøper av varer og tjenester som produseres utenfor Norge. Vi ønsker så langt som mulig å benytte vår adgang til å fremme krav om menneskerettigheter hos våre leverandører og underleverandører. Et viktig ledd i at dette ikke skal bli et godt og velmenende ønske, er at vi har gode systemer for oppfølgingsaktiviteter og at det settes av tilstrekkelig med kvalifiserte ressurser til arbeidet.

Kommunen har derfor tatt grep ved å ytterligere profesjonalisere arbeidet med kontraktsoppfølging og ikke minst ved å etablere en sentral enhet ved Innkjøp konsern som har et overordnet ansvar for samfunnsansvar i kommunens anskaffelser. I samarbeid med kommunens ulike enheter utarbeides det en løpende toårig plan for kontroll av samfunnsansvar, hvor kontroll av leverandørkjeder inngår. Systematisk arbeid med kontroller er effektivt og bygger kompetanse, samtidig som tilgang på ressurser gjøre at det er begrensninger både i antall og omfang av kontroller vi får iverksatt. Vi er derfor opptatt av hva vi kan få til i samarbeid, på tvers av virksomheter og organisasjoner. Nettverket vi har fått gjennom Etisk Handel Norge har gitt oss gode møtepunkter for strukturerte samtaler og diskusjoner om tema vi er opptatt av. Vårt mål er derfor at vi i enda større grad kan finne samarbeidspartnere for konkrete prosjekter i arbeidet for ryddige og transparente leverandørkjeder.

Om virksomheten:

Navn:

Bergen kommune

Antall ansatte:

20 213

Samlet innkjøp av varer og tjenester, inkl. investeringer, i rapporteringsåret (NOK):

5 867 287 000

Anskaffelser og leverandører som omfattes av årsrapporten:

Antall anskaffelser som omfattes av rapporten:

Hvilke varer som omfattes:

Det stilles etiske og sosiale krav i alle anskaffelser av risikoprodukter og tjenester i tråd med DFØ sin høyrisikoliste.

Vi har dessverre ikke tall på antall anskaffelser, antall leverandører og totalverdi på anskaffelsene hvor det stilles etiske- og sosiale krav i kommunen.

Antall leverandører:

Totalverdi (cirka) på anskaffelsene som omfattes av rapporten (NOK):

Kontaktinformasjon for rapporten:

Navn: Ingvild Blindheim Hole

Stilling: Rådgiver samfunnsansvar og miljø, Innkjøp konsern

Epost: ingvild.hole@bergen.kommune.no

Telefon: 41318142

Innmeldingsår i Etisk handel Norge:

2018

“Vi arbeider for åpenhet i
leverandørkjeden”

Foto: Flickr, ILO Better Work Programme

Prioriterte mål / aktiviteter i rapporteringsåret

Mål / aktiviteter for rapporteringsåret	Status / fremdrift
Ny anskaffelsesstrategi	Strategien skal etter planen vedtas våren 2022. Hovedparten av arbeidet med strategien ble gjort i rapporteringsåret 2021.
Klima- og miljøpolicy for anskaffelser i Bergen kommune	Bystyret har vedtatt klima- og miljøpolicy for anskaffelser, som bidrar til standardisering av klima- og miljøkrav i kommunen. Policyen inneholder en rekke miljøkrav innenfor satsningsområdene transport av varer, samt innkjøpt persontransport, IKT-utstyr, bygg og anlegg. Policyen inneholder også krav om at kommunen så vidt som mulig skal unngå å kjøpe produkter som inneholder konfliktmineraler.
Implementering av klima- og miljøpolicy internt i avdeling og i kommunen	Det er gjort flere tilpasninger i kontraktskravene som følge av klima- og miljøpolicyen, og det vil nok bli gjort ytterligere tilpasninger i løpet av 2022. Det er gjennomført flere opplæringstiltak.
Stilt krav om ansvarlig forretningspraksis og krav om Fairtraide eller annen merkeordning i kontrakter.	I rapporteringsåret har vi inngått flere kontrakter med krav til etisk handel. Eksempler på kontrakter inngått med krav om ansvarlig forretningspraksis er rammeavtale på kantinedrift Bergen rådhus, rammeavtale mobiltelefoner og nettbrett, flere kontrakter om kjøp av møbler, og i konkurranser om idrettsutstyr og arbeidstøy hvor det tildeles kontrakt innen kort tid. I rammeavtale på kantinedrift Bergen rådhus ble det også stilt krav om Fairtraide eller annen merkeordning for en rekke produktkategorier.
Kontraktsoppfølging	Vi har også jobbet mer konkret og casebasert, ved å gjennomgå leverandørenes dokumentasjon sammen med kontraktsoppfølgere i kommunen.

Prioriterte mål / aktiviteter for kommende rapporteringsår

Mål / aktiviteter

Mål / aktiviteter

Vi vil jobbe systematisk med implementering og gjennomføring av samfunnsansvar- og miljøkrav i hele organisasjonen. Det foreligger en rekke politiske føringer på krav til samfunnsansvar og miljø i kommunens anskaffelser, og det er utarbeidet rutiner og maler for dette. Basert på erfaringer gjør vi kontinuerlig forbedringer og tilpasninger i maler og rutiner. I rapporteringsåret skal vi for eksempel utforme et egenrapporteringsskjema på ansvarlig forretningspraksis, som skal brukes som grunnlag i kontraktsoppfølgingsmøter. Vi tror at dette vil føre til bedre oppfølging på området i året som kommer.

Vi vil planlegge og evt gjennomføre en etterkontroll/revisjon e.l. i fabrikk. Det er ikke besluttet hvilket kontraktsområde vi vil velge per tidspunkt, men bygg/anlegg ansees som relevant.

Vi vil lyse ut og inngå kontrakter på IKT-utstyr hvor det stilles ambisiøse krav til ansvarlig forretningspraksis i hele leverandørkjeden og ambisiøse krav til klima- og miljøpåvirkning.

Vi vil fortsette å arbeide casebasert med gjennomgang av leverandørenes dokumentasjon på ansvarlig forretningspraksis sammen med kontraktsoppfølgere i kommunen.

1. FORANKRING

Forankring, organisering og kompetanse

1. FORANKRING, ORGANISERING OG KOMPETANSE

1.1 Hvordan arbeid med etisk handel er forankret og organisert i virksomheten

Om arbeidet med etisk handel er forankret i strategiske prosesser / dokumenter.

Bergen kommunes Anskaffelsesstrategi fra 2017-2020 sier at Bergen skal være en foregangskommune for samfunnsansvar i sine anskaffelser. Anskaffelsesstrategien er vedtatt av Bystyret i Bergen. I tiltak 4.2 ble det besluttet at det skulle etableres rutiner i samsvar med anskaffelsesloven § 5, og at rutineene skulle fastsettes i en egen byrådssak. Byrådssak 1076/19 ble vedtatt 14. mars 2019. I juni 2018 vedtok Bystyret i Bergen også en Strategi for etisk og rettferdig handel. Bergen kommune ble sent i 2018 Fairtradeby.

Om det er utarbeidet en konkret plan eller tilsvarende for mål / aktiviteter som gjelder rapporteringsåret.

Som en naturlig følge av de egnede rutineene, ble det i 2019 utarbeidet standardkrav og kontraktsoppfølgingsrutiner for å fremme etisk handel i våre leverandørkjeder. Det skal nå stilles krav i alle risikokontrakter. Når det gjelder særlige oppfølgingsaktiviteter ovenfor våre leverandører, så legges dette inn i kommunens årlige "Plan for kontroll av samfunnsansvar".

Om det rapporteres på fremdriften i arbeidet med etisk handel til administrativ / politisk ledelse i virksomheten.

Alle kommunens anskaffelser legges inn i et elektronisk kontraktsadministrasjonssystem (KAV). I systemet er det lagt inn et eget felt med tittel "etisk produksjon", slik at vi fra sentralt hold kan følge opp over tid hvilke avtaler det er stilt krav i og hvilke det ikke er stilt krav i. Oversikt over kontrakter med og uten krav sendes årlig til aktuell ledelse, som blir bedt om å undersøke om sentrale rutiner har vært fulgt og eventuelt iverksette hensiktsmessige tiltak for bedre etterlevelse.

Om en person i virksomheten har ansvar for arbeidet med etisk handel.

Det overordnede ansvaret for etisk handel i anskaffelsene til kommunen ligger hos Innkjøp konsern v/ innkjøpssjef Birgitte Gullestad. Den daglige oppfølgingen ivaretas av Sentral samfunnsansvarsgruppe v/Innkjøp konsern, bestående av tre personer. Gruppen ledes av rådgiver Juni Skjold Lexau.

Om andre personer i virksomheten er involvert i arbeidet med etisk handel.

Alle som gjennomfører og følger opp risikokontrakter på vegne av kommunen, er engasjert i arbeidet. I tillegg er det en egen næringsrådgiver i kommunen som administrerer Bergen kommunes Strategi for etisk og rettferdig handel.

1.2 Kompetanseutvikling og opplæring

Om deltakelse på kurs og/eller andre kompetansehevende tiltak i rapporteringsåret for å øke kunnskapen om etisk handel hos ansatte.

Høsten 2021 deltok flere ansatte i Bergen kommune på Etisk handel Norges møte "Tildelingkriterier, Etisk handel og Kofa: Stavanger kommune deler erfaringer", "Lansering av nytt risikokartleggingsverktøy: Hjelper deg til å få bedre oversikt over leverandørkjeden" og kurs om åpenhetsloven som har blitt arrangert på flere tidspunkter gjennom høsten. For øvrig forsøker vi å få med oss relevante kurs og fagdager i regi av Etisk handel Norge, DFØ

og andre.

Om virksomheten har identifisert behov for opplæring og/eller andre kompetansehevende tiltak knyttet til etisk handel.

Det vil være kontinuerlig behov for veiledning og opplæring i organisasjonen. Vi gir både råd og veiledning i den enkelte konkurranse og den enkelte kontrakt, og vi tilbyr opplæring til nøkkelpersoner. Vi arbeider casebasert for å kunne følge opp at leverandører leverer riktig type dokumentasjon og at den sier noe om hvordan leverandøren arbeider og hvordan de gjennomfører aktsomhetsvurderinger. Utfordringen ligger hovedsakelig i å omsette et vanskelig fagfelt til noe praktisk håndterbart i den enkelte konkurranse/kontrakt.

2. IMPLEMENTERING

Implementering av etisk handel i anskaffelsesprosessen

Foto: Kirkens Nødhjelp

2. IMPLEMENTERING AV ETISK HANDEL I ANSKAFFELSESPROSESSEN

2.1 Risikokartlegging

Beskriv metode og/eller kilder for risikokartlegging virksomheten bruker, før eller etter inngåelse av kontrakt, for å identifisere risiko for mulige brudd på arbeidstakerrettigheter og miljøforhold i leverandørkjeden.

Bergen kommunes rutiner inneholder føringer for hvordan dette skal gjennomføres.

I planleggingsfasen av en anskaffelse vil DFØs høyrisikoliste legges til grunn for å vurdere i hvilke bransjer det skal stilles krav. Dersom markedet vurderes som modent, vil vi stille kvalifikasjonskrav og kontraktskrav. Dersom markedet er umodent, vil det stilles kontraktskrav.

I kontraktsoppfølgingsmøter vil vi videre forplikte leverandørene til særlige aksjonspunkter tilpasset den enkelte leverandør, bransje og kontrakt. Det vil særlig legges vekt på at leverandørene gjennomfører aktsomhetsvurderinger og at vi får kjennskap ikke kun til leverandørens risiko, men også de enkelte produktene på avtalen. Bergen kommune vil særlig vektlegge anerkjente internasjonale databaser på land- og produktnivå for å vurdere om leverandørens systemer er gode nok. Informasjon om disse er publisert på vår temaside for etisk handel i vårt kvalitetssystem.

I Bergen kommunes årlige "Plan for kontroll av samfunnsansvar" vil vi definere særlige fokusområder for kontraktsoppfølgingen som skal prioriteres i løpet av året. Vi vil der definere hvilke leverandører eller bransjer som prioriteres høyest. Det kan eksempelvis dreie seg om stedlige fabrikkrevisjoner eller andre særlig arbeidskrevende oppgaver. Disse kontrollene vil følges opp av den sentrale samfunnsansvarsgruppen. Prioriteringene vil basere seg på hvilke leverandører eller områder som vi til enhver tid anser som viktigst å prioritere, enten fordi vi anser området for å ha spesielt høy risiko, fordi risikoen er ukjent, eller fordi det er et område hvor vi mener vi særlig kan påvirke til en positiv utvikling. Vi vil særlig prioritere umodne bransjer med risiko. I tillegg til det ovennevnte planmessige arbeidet, vil konkrete tips/varsler som måtte komme inn alltid prioriteres.

2.2 Etske/sosiale krav i anskaffelsesprosessen

Oppgi i hvilke anskaffelser etiske- og sosiale krav er anvendt i rapporteringsåret, inklusive anskaffelser tidligere år dersom disse er gjenstand for oppfølging; type avtale; antall leverandører som leverer på avtalene; krav i hvilke faser i anskaffelsesprosessen. Virksomheter som legger etiske- og sosiale krav til grunn i alle anskaffelser lister opp minst fem anskaffelser der kravene anses som relevante.

I hvilke anskaffelser	Type avtale	Antall leverandører på avtalen	Anvendt etiske/sosiale krav i anskaffelsesprosessen		
			Som kvalifikasjonskrav	Ved tildeling av kontrakt	Som kontraktsvilkår
Kantinedrift Bergen rådhus	Rammeavtale	1	Ja	Nei	Ja

Mobiltelefoner og nettbrett	Rammeavtale	1	Ja	Nei	Ja
Leasing av biler og biladministrasjon	Rammeavtale	1	Ja	Nei	Ja
Kontormøbler	Rammeavtale	1	Ja	Nei	Ja
Idrettsutstyr	Rammeavtale	1	Nei	Ja	Ja

Oppgi hvilken mal for etiske- og sosiale kontraktsvilkår og mal for kvalifikasjonskrav som er brukt i anskaffelsene listet opp i tabellen (Etisk handel Norge, Difi, egen mal, annen mal.)

Bergen kommune bruker egen mal for etiske- og sosiale krav i våre anskaffelser. Bergen kommunes standardkrav er relativt like som de kravene anbefalt av DFØ/Etisk handel Norge. I løpet av 2022 planlegger vi å gå over til å bruke DFØ sitt kontraktskrav.

2.3 Oppfølging av etiske- og sosiale krav i kontraktsfasen

Hvilke enkeltprodukter/varer har vært gjenstand for kontraktsoppfølging i rapporteringsåret (kan også innbefatte enkeltprodukter/varer på avtaler inngått tidligere år)?

Bergen kommune har rutiner for å følge opp alle kontraktskrav. Blant varegruppene hvor etiske- og sosiale krav har blitt fulgt opp i kontraktsmøter i rapporteringsåret er medisinsk utstyr og medisinske forbruksartikler, medisinsk inventar, dekontaminatorer, senger, madrasser og personløftere, renholdsprodukter og renholdsmaskiner, plast- og papirprodukter, hvitevarer, brunevarer og småelektrisk, sårbehandlingsprodukter og leker.

Beskriv oppfølgingsiltak og -aktiviteter virksomheten har gjennomført overfor leverandører i rapporteringsåret for å påse etterlevelse av de etiske- og sosiale kravene i kontraktsfasen:

Det er hovedsaklig tatt opp i kontraktsoppfølgingsmøter, men også gjennom innsendt dokumentasjon på etterlevelse av krav og dokumentasjon i henhold til hva som har vært avtalt av oppfølgingsaktiviteter.

Hvor mange leverandører har vært gjenstand for kontraktsfølging knyttet til etiske- og sosiale krav i rapporteringsåret (gjelder avtaler inngått i rapporteringsåret og avtaler inngått tidligere år)?

Bergen kommune har ikke sentrale tall på dette.

Er det i rapporteringsåret identifisert avvik fra de etiske- og sosiale kontraktskravene hos aktører i leverandørkjeden?

Nei

Hvis ja : Angi type avvik, hvor i leverandørkjeden avvikene er identifisert, tiltak iverksatt for å rette avvikene, samt status.

Type avvik (barnearbeid, HMS, lønn, arbeidstid, etc)	Hvor i leverandørkjeden	Tiltak iverksatt for å rette avvik	Status

Beskriv erfaringer i arbeidet med anvendelse av etiske- og sosiale krav i anskaffelsesprosessen.

Vi har erfaringer med at bransjer vi trodde var modne, ikke likevel er det. Det har i visse tilfeller ført til utfordringer med å gjennomføre konkurranser med ansvarlig forretningspraksis som kvalifikasjonskrav.

I kontraktsoppfølgingen opplever vi at det er en utfordring at det er selgere/kontaktpersoner hos leverandørene som deltar i kontraktsoppfølgingsmøter. De har gjerne lite innsikt i, og erfaring med etisk handel, da det er andre i organisasjonen som jobber med dette. I løpet av neste rapporteringsår vil vi begynne med egenrapportering (elektronisk skjema) som bakgrunn for en risikovurdering. Deretter vil noen av kontraktene bli valgt ut for nærmere revisjon av sosiale- og etiske krav.

3. PÅDRIVERROLLE

Pådriverrolle, dialog og kommunikasjon

Foto: Shutterstock

3. PÅDRIVERROLLE, DIALOG OG KOMMUNIKASJON

3.1 Øke oppslutning internt og eksternt

Har virksomheten gjennomført tiltak/aktiviteter internt og eksternt i rapporteringsåret for å øke bevisstheten, kunnskapen og oppslutningen om etisk handel.

Ja

Hvis ja, beskriv tiltak/aktiviteter

Type tiltak	Formål	Målgruppe
Kurs om samfunnsansvar i innkjøp	Kompetanseheving	Innkjøpere i Bergen kommune
Intern gjennomgang av KOFA-praksis på etisk handel som tildelingskriterium	Kompetanseheving og diskusjon	Innkjøpere i Bergen kommune
Opprettet et stobynettverk av Fairtradekommuner	Erfaringsutveksling og samarbeid	Fairtradekommuner
Sitter i styret til Future Proof og har arrangert en rekke arrangementer	Hjelpe næringslivet til å etterleve menneskerettighetsansvar	Næringslivet
Fairtradebyen Bergen sin tilskuddsordning	Støtte til tiltak som bygger opp under kommunens strategi og handlingsplan for fairtradebyen Bergen.	Næringsliv, organisasjonsliv, forskning og kunnskapsformidling.

3.2 Kommunikasjon

Hvordan virksomheten kommuniserer internt om sitt arbeid med etisk handel.

Arbeidet med etisk handel kommuniseres gjennom politiske føringer og gjennom samarbeid på tvers av kommunens avdelinger. På anskaffelsesområdet blir arbeidet kommunisert til innkjøpere gjennom rådgivning og maler til kontraktsvilkår med veiledning.

Hvordan virksomheten kommuniserer eksternt om sitt arbeid med etisk handel.

Fairtradebyen Bergen har egen facebookside og nettside, hvor arbeidet med etisk handel blir fremhevet.

Kontakt:

Bergen kommune

Ingvild Blindheim Hole

ingvild.hole@bergen.kommune.no

41318142